

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม อันเกี่ยวเนื่องจากการดำเนินงานของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

โดย

นายจรยุทธ อัจฉิภูต

ตำแหน่ง นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติการ

ตำแหน่งเลขที่ 372

กลุ่มงานเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เพื่อเสนอขอประเมินผลงาน

แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสิ่งแวดล้อม ชำนาญการ

ตำแหน่งเลขที่ 372

กลุ่มงานเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของ..... นายขจรยุทธ อัจฉกุล.....

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง..... นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ระดับชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่.....372.....
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 (สุราษฎร์ธานี)

เรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อัน
เกี่ยวเนื่องจากการดำเนินงานของ โครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 66 ได้ระบุไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

ใน มาตรา 67 วรรค 1 ได้ระบุว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพและในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อสุขภาพ สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับการคุ้มครองตามความเหมาะสม”

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ในการดำเนินโครงการใดๆ หากก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในท้องถิ่น ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะปกป้องคุ้มครอง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำรงชีพเป็นไปโดย ปกติสุข โดยการดำเนินการสามารถร่วมกับรัฐและชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และโดยทั่วไปแล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่เกิดขึ้น จากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ก่อนดำเนินการก่อสร้าง ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการไม่ดำเนินการตาม มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ซึ่งกลไกในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ จำเป็นต้องมีกลไกที่มีการขับเคลื่อนอย่างเป็น รูปธรรม นั่นคือการมีส่วนร่วมขององค์กรระดับท้องถิ่นทั้งในส่วนชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระดับประเทศ และแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 คือเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย

ดังนั้น ข้อเสนอแนวความคิด เรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเกี่ยวเนื่องจากการดำเนินงานของ โครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะทำให้การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณชุมชนโดยรอบ โครงการพัฒนาต่างๆ มี คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ลดผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของคนในชุมชน และ

จะได้เป็นการพัฒนาระบบติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

บทวิเคราะห์แนวความคิด/ข้อเสนอ

แนวคิดพื้นฐานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ยังคงให้ความสำคัญกับคน ยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯฉบับที่ 9 โดยมุ่งเน้นผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯฉบับที่ 10 ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการกำหนดทิศทางแนวทางการพัฒนา และเสริมสร้างทุน 3 ด้านหลักๆ คือ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน สังคม และระดับประเทศ

การเชื่อมโยงทุนทางสังคมกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่นำมาพิจารณา คือ การนำการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับชาติ (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของแผนฯ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน โดยการสร้างความสัมพันธ์ ส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในพื้นที่ และการสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนให้เป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินงาน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 มีหน้าที่หลัก คือการประสานงาน ให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับภาค จึงนับว่ามีบทบาทสำคัญ และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับชาติ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้นการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน มาปรับใช้กับกระบวนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงเป็นแนวทางหรือช่องทางหนึ่งในการเฝ้าระวัง ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชน และยังเป็นการแปลงแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับชาติไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่

ทั้งนี้ จากข้อมูลผลการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบ 4 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ชุมพร และระนอง พบว่า มีหลายโครงการที่ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไม่ครบถ้วนสาเหตุเนื่องจาก ไม่รับทราบมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ระบุไว้ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) หรือบางโครงการ เจ้าของโครงการที่รับช่วงการดำเนินงานจากเจ้าของเดิม ยังไม่มีความพร้อมและยังไม่รับทราบมาตรการ และจากข้อมูลยังพบอีกว่า

ในการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของทางโครงการ ที่ทางเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 ทำการตรวจสอบ มีความไม่สอดคล้องกับข้อมูลของประชาชนที่อาศัยอยู่ข้างเคียง ส่งผลทำให้มีสถิติในการร้องเรียนปัญหามลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินกิจการของโครงการมาก

ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มเสื่อมโทรมเพิ่มขึ้นจากการประกอบกิจการของทางโครงการพัฒนาต่างๆ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 ได้มีกิจกรรมการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชน รวมถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากสถานประกอบการต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนการทำงานที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใดๆ โดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวนั้นยังไม่เพียงพอ ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ บุคลากร ส่งผลให้ดำเนินงานได้ในพื้นที่จำกัด เช่น เข้าไปติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้แค่บางโครงการ เท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมโครงการพัฒนาทั้งหมด จึงทำให้การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมฯ สำหรับโครงการขนาดเล็ก ทำได้ไม่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ ต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการติดตามตรวจสอบ เฝ้าระวังการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

โดยมีแนวคิด/ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำงาน ดังนี้

1. การเสริมสร้างให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ของสถานประกอบการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างง่าย พร้อมกับความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการติดตาม เฝ้าระวังฯ อาทิเช่น มาตรฐานมลพิษ กระบวนการผลิต จุดกำเนิดมลพิษในสถานประกอบการ เทคโนโลยีการบำบัดมลพิษ เป็นต้น โดย

1.1 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 วางแผน และ พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ที่ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนทั่วไป และเครือข่ายอาสาสมัครทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.)

1.2 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มตามข้อ 1.1 ที่มีความพร้อมและสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ในพื้นที่ลุ่มน้ำตาปีตอนล่าง จำนวน 15 อปท.เป็นพื้นที่นำร่องเพื่อติดตาม เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ Environment and Watershed Management

1.3 จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการเฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ และทักษะในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม บริเวณชุมชนรอบๆ โครงการ

2. สนับสนุนผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดหาเครื่องมือ หรือเทคนิควิธีการในการติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างง่าย บริเวณชุมชนรอบๆ โครงการ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14 สนับสนุนวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการ

ดำเนินการจัดทำแผนงาน โครงการ เพื่อจัดทำงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องเป็นเครื่องมือราคาถูกลงและวิธีการปฏิบัติที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน โดยเน้นให้ผู้ใช้ได้คิดวางแผนเอง และทำกิจกรรมเองได้ เครื่องมือ หรือเทคนิคในการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น ชุดทดสอบคุณภาพน้ำ (Test Kits) (วิธีการเปรียบเทียบสี) การสำรวจและสังเกตการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของแหล่งน้ำ การตรวจวัดฝุ่นตกโดยใช้สติ๊กเกอร์เทียบสี ส่วนเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการฯ ได้แก่ แบบสอบถาม/แบบบันทึกการสังเกต การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น พร้อมจัดทำคู่มือการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคู่มือการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ประชาชนในชุมชนสามารถ เรียนรู้และเข้าใจได้

3. จัดให้มีระบบเชื่อมโยงข้อมูลคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้จากการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อเป็นการเตือนภัยสิ่งแวดล้อมไปยังกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในลุ่มน้ำ ประกอบด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชนในพื้นที่ด้วยกันเอง และระหว่างท้องถิ่น ถึงระดับ จังหวัด และเครือข่ายระดับภาค เป็นต้น

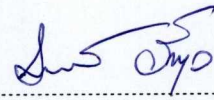
ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบ เฝ้าระวัง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการดำเนินงานของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ชุมชน สามารถรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ทำการติดตามตรวจสอบ เฝ้าระวังและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวเนื่องจากการดำเนินงานของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้

ลงชื่อ.....

(นายจรยุทธ อัจจุล)

ผู้เสนอแนวคิด

19 / มกราคม / 2554

